

inextricables) però sobretot *llati*: *desllatigar* podia així fer l'efecte de *des-llati-g-ar* 'aclairir' o 'interpretar una cosa, traient-la d'un llenguatge o galimatias incompreensible'. Alcover creia que de fet venia de *llati* (BDLC XIII, 119); tant, no pot ser (cf. Moll, BDLC XIII, 160; AORBB II, s. v.) perquè se n'hauria fet **desllatinar*.²

DERIV.: *Desllatigament*.

1 Per a l'ús eivissenc, BDLC XI, 27. — 2 Una altra idea que no convenç: derivat d'un **lletiga*, prolongament del ll. LECTICA 'litera de malalt' (cf. it. *letica*, cast. ant. *lechiga* id., maestr. *lleligada* 'cria de porcells'), però això és més rebuscat semànticament i més hipotètic en el sentit geogràfic.

Desllavar, desllavassar, V. llavar

Deslegut 'desvagat', format sobre *lleure*, puix que tant es pot dir *no m'ha llegut* com *no m'ha vagat*.

Deslleial, V. lleial (LLEI) Desllemenar, V. llémena Desllenguat, V. llengua Desllepissar, V. llepissós (LLEPAR) Deslletar, V. llet Deslliber, deslliberació, deslliberar, V. lliure Desllibar, desllibertar, V. lliure Deslligament, deslligar, deslligo, V. lligar, i cf. desllatigar Deslliuració, deslliurament, deslliurança, deslliurar, deslliure, V. lliure Deslloar, V. lloar Desllogar, V. lloc i llogar Desllorigador, desllorigament, desllorigar, V. lloriga Deslloriguerar, V. lloriguera Deslluir, -lluït, V. lluir Desllunat, V. lluna Desllustrar, V. llustre

Desmadeixat, -deixament, V. DCEC (desmadejado MADEJA).

DESMAIAR, pres del fr. ant. *esmaier* 'pertorbar, inquietar, espantar', 'espantar-se, defallir', i aquest, provinent d'un germ. *IZMAGAN, o ll. vg. *EXMAGARE 'llevar força, privar de les forces', mot que ha deixat descendents en diversos parlars romànics d'Itàlia, França i Espanya, derivat del germ. MAGAN 'tenir força, poder'. □ 1.ª doc.: *esmayar-se* fi S. XIII, Jaume I; *desmayar-se*: c. 1330, Muntaner.

«Un balester tiràns, e --- donàns en lo cap ab lo cayrel, prop del front --- e ab lo mantel de sendat que Nós aduyem, torcàvem-nos la sanch, e veniem rient, per tal que la ost no se-n *esmayàs*, e entram-nos-en en un reyal ---», Jaume I (*Cròn.*, § 266, Ag., 306, Casac. v, 62); en Muntaner tenim tant la forma en *es-* («ne foren tots *esmayats*», Casac. I, 80.21) com en *des-*: «donà-li tan gran colp davant --- que tothom se cuidà que fos mort; e, però, fé tan bona cavalleria, que sitot s'hac pres tan gran colp, anc no-s *desmayà* de res ---» (§ 179, Casac. v, 58.28). A l'Edat Mitjana predomina *esm-*: «pensa en les filles de fortalesa, la primera de les quals s'apella seguretata, qui té lo cor fort, que no s'*esmay* per neguna pena menaçada, ne per pahor ne dolentia de cor», Eiximenis (*Regiment*, § 66; veg.-ne més d'Eiximenis en DBal.); «qui ha acostumat de sostenir treballs e congoxes e nafres e forts desaventures, no-s pot *esmayar* de res que li pugua esdevenir», «com los turcs veren venir tanta gent, los quals se pensaven que no n'i havia més, *esmaya-*

ren-se molt ---», JoMartorell (Ag. I, 186; II, 251).

I restà usual bastant de temps, tant amb aquesta inicial com amb el sentit antic (més moral que el material de la llengua moderna), no sols en contextos de llenguatge elevat i literari, sinó en fonts de parlar popular: «---stats en consolació ---, no-us *esmayets*, no-ls ho volc dir ---», StVicentF (*Quar.*, 259.88). En el romancer ja va girant-se cap al matís modern del defalliment de sentits o del cobriment de cor (encara allí apareix un cop la variant arcaica *esm-* i construïda intr.): «li-n carregan una creu - qu'ell portar-la no podia, / per la costa del Calvari - *esmayava* y cahí»;¹ «encontrí la trista mare / jo no li poguí dir res - que 'l meu cor se *desmayava*».²

15 Amb el mateix caràcter de manlleu francès el mot s'introduí també i ja des del S. XIII en cast. *desmayar*, -ayarse, i port. *desmaiar*. En francès *esmaier* 'pertorbar, inquietar, esporuguir', 'espantar-se, defallir', el mot és molt freqüent des dels orígens literaris, cau després en desús cap a 1600, però de la seva antiga vitalitat han restat com a testimonis el modern *émoi*, substantiu derivat, el gallicisme angl. *to dismay*, i l'abundant supervivència del mot en els dialectes, particularment en els de l'Oest, Centre i Sud del territori lingüístic d'Oïl. Del mateix origen, i amb caràcter autòcton, l'it. ant. *smagare* 'confondre, pertorbar, desconcertar', i probablement port., gall. i salm. *esmagar* 'afligir, abatre', 'esclafar', 'comprimir'; almenys en part autòcton i amb el nostre significat: oc. ant. *esmaiar*, *esmagar*.

De l'autòcton *esmagar* sembla trobar-se algun cas escadusser en català arcaic fins i tot un en la *Crònica* del Conqueridor, amb un sentit més d'abatut, exhaust' que de 'desanimat': «el Maestre e lur companya --- anaren tro a Luxén; e per raó del córrer que havien feyt, e per la gran calor que aquell dia havia feyta, foren tots *esmagats*, e per la set e per lo lasset que-ls cavallers e-ls cavalls havien», Jaume I (*Cròn.*, § 559, Ag., 530, Casac. IX, 88, Sold., 188a, 398b): forma en què coincideixen els mss. de Poble i d'Ayamans (*tots desmagats*, ed. de Val.); després constitueix una singularitat d'un text del S. xv, les Receptes valencianes de Misser Joan, de 1466: «trau-li tanta sanch tro que comence a *esmagar* en los braços del sagnador», «les dents aurà de color quasi negres e *esmaguarà* molt: aquesta malaltia es apellada febra aguda», «li tornarà la cremor, *smaga* e pert la color e va en pus decaent-se» (*BABL* VII, 329, 324, 326).

Per a la formació d'aquest mot romànic des del germànic, veg. Gamillscheg, R. G. I, 31; FEW III, 298-9; DCEC II, 147. L'única reserva la causa la desconfiança que sempre inspira un híbrid, com ho seria aquest derivat amb el prefix romànic *ex-*. Com que la nostra família de mots apareix ja copiosament representada en tots els dialectes germànics des dels orígens (família de l'al. *mögen*, angl. *may* 'poder', gòt. *magan*=al. *vermögen*, substantiu *mahs* gòt., *mabt* germànic comú, 'poder, puixança') i amb molts derivats verbals, opino que ens podem atrevir, donat el fet que el vocabulari del gòtic només parcialment és